quare in hoc quoque, vt in ceteris omnibus suis consilijs factisque summa laude dignus est.

Cum autem tam iusto & forti imperatore orbati restemus, qui semper studiose prouidit tranquillitati temporum, ac saluti suorum populorum, naturae autem modo satisfecit, aeternaeque legi paruit. Deum opt. max. rogemus, vt stirpem eius optimam Rodulphum Caesarem, vnde non minora bona (& si, quae a parente accepimus maxima fuerunt) expectare possumus, cum institutus ab eo sit, optimaque disciplina excultus, tueatur: nobisque & vniuerso Christiano populo diu saluum, incolumemque conseruet. Dixi.

Frater Franciscus de Pisis Generalis Inquitor Dominii Florentini.

cum cotidie testimonia certa exemplaque singularis virtutis ipsius videatis. Quae enim mulier vmquam modestior? quae castior? quae humanior? quae magis pia? quae demum omni genere virtutis insignior fuit? sed ineptum est de hoc apud vos loqui, quib. cuncta haec cognita atq; explorata sunt. Praeter quam quod illo ipso tempore, quo primum Ioanna, regina nata, ad nos peruenit, clarissimumque hoc lumen terris nostris eluxit, plenum copiosumque librum de laudibus ipsius scripsi, in quo, si non penitus argumento, animo saltem meo ac voluntati satisfeci: fuiq; aliquo modo praesagiens atque diuinus: longeque prospexi summa bona, quae secum ad nos perferret. Ponamus igitur (quod vere facere possumus ac debemus) hoc quoque in maximis beneficijs, quibus a fratre ipsius Caesare mortuo affecti sumus, & obitum eius, vt facimus, pie lugeamus. quod tempus etiam extremum vitae suae ille sancte pieque traduxit: & vt praeterita sua omni aetate, ita etiam postrema hac, non discessit vllam in partem a veteribus ritibus atque institutis Christianorum sanctissimorum virorum, quamuis saepe numero ad hoc sollicitatus esset, & omnis machina ei admota, ut inde auelleretur, & nouam uitae degendae uiam rationemque iniret.

quare

quod habuit summum pretium ei persoluit, cum optimi parentis optimum filium magnum Etruriae ducem creari voluit. Ornarat sane Pius V. pont. max. ob magna ipsius merita erga Romanam ecclesiam, & vniuersum Christianum populum, eodem gradu honoris, Cosmum nostrum & magnum Etruriae ducem appellari voluerat: statueratque, vt quemadmodum ille ditionis amplitudine virtuteq; populorum, qui ipsi parerent, atque opibus, magnus erat, ita etiam merito, iureque bono, magnus vocaretur. Vnum igitur hoc eorum est, quo compensare Maximilianus ex parte voluit officia multa, vel merita potius in se varijs temporibus collata. Antecesserat etiam aliud non sane paruum munus: et quod multis de causis eximium praestansque, vt est, existimari potest: quod cum Ferdinandus, optimus parens, plures filias suscepisset, quarum minores curae ipsius, vt in matrimonio digno eas collocaret, moriens reliquit: illis autem, tamquam claris quibusdam stellis, Italiae partes non nullae illustratae sunt. vna earum, fulgente valde, tellurem nostram decorauit: splendidioremque multo reddidit. De cuius laude, & admirabili probitate plura dicerem, nisi apud vos verba facerem, quibus omnibus illa satis nota & perspecta sunt,

cum

ac benignitati, totum illud tunc in eum effudit: quod sane non pauci mirati sunt, nullam resedisse in animo ipsius memoriam veterum simultatum, quae viguerant inter has honestas, plenasque summae dignitatis domos: & causas alias alienationum, quae non paucos ab his officijs retraxissent.

Probitas etiam optimi principis, perpetuaque & constans voluntas in eos ornandos, quos ob eximias ipsorum animi dotes, honestaque facta, praemio & honore dignos iudicabat, in eo apparuit, quod cum saepe perspexisset egregium animum Cosmi, nostri ducis, erga imperatoriam maiestatem: nec vllum officium ipsum vmquam praetermisisse, quod ad fidem obsequiumque in Romanos imperatores declarandum pertineret: multaque saepe audisset de summo consilio ipsius, & singulari sapientia, atque iustitia in republica, quam regebat administranda, vt de verà quoque imagine ipsius, aemuloque paternarum virtutum Francisci filij, non cessauit vmquam in omni sermone ipsos dilaudare, & testimonio suo dignitatem gloriamq; ipsorum augere: nec verbis tantum, & oratione contentus fuit, sed factum quoque addidit, quod valde claram hanc & illustrem familiam magis adhuc decorauit: &

aequitati repugnaret: cum enim ceteris in rebus mores, & studia Agesilai, regis Spartiatarum, probaret: sibique ipsum imitandum proposuisset, in hoc hominem non sequebatur: contemnebat enim Graecus ille, qui hoc dicerent: seque huius animi esse praedicarent, vt auxilium ferrent familiaribus vsque ad aras: solebatque contra aras etiam & leges, quos libebat, omni malo ac supplicio liberare: Illustre exemplum huius integritatis est: fideique in magna re seruatae, quod cum facile posset suae ditionis facere Belgicam regionem, populosque illos, oppressos graui bello: ad seque supplices manus tendentes, omni periculo atque exitio liberare, induci nulla ratione potuit, vt hoc moliretur, ne fidem violaret: auctoresque huius consilij spreuit ac repudiauit. Idem sincerus, integerque animus ipsius perspectus est illo tempore, quo Henrico potestatem fecit, vt per fines suos ad regnum, sibi a Polonis delatum, transiret: eumque comiter accepit, atque omni genere liberalitatis prosecutus est: Quod itidem non multo post fecit, cum idem fratre suo, Gallorum rege, mortuo, relicto externo, ad suum propriumque regnum gubernandum conuolans, inopinato Viennam accessit: siquid enim addi potuit priori cultui

mesque esse non posse. Illud etiam in Maximiliano admiratione dignum est, declaratq; vim ingentem naturae ipsius, quod multarum variarumque linguarum vsum habebat, & cum oratoribus, hominibusque earum gentium propria ipsorum lingua loquebatur: & Hispanorum enim, & Gallorum, & Boemorum, & Italorum sermonem perceperat: nam de Latino nihil opus est dicere, cum omnes illic ingenui pueri, liberisque parentibus nati eum perdiscant. Hoc autem magnopere laudare solitam antiquitatem in Mithridate Ponti rege, summoque imperatore, notum est ac satis peruulgatum, quem ferunt, cum plurimis populis imperaret, omnibus illis ius propria lingua dixisse. suo autem patrioque Maximilianus eximie vtebatur: valdeque eloquens & disertus in eo erat: & copiam enim, & delectum verborum habebat. quare, cum contingebat ipsum ad proceres Germanorum, ceterosque duces & ordines populorum verba facere, admiratione non parua, & stupore animos eorum implebat. Praesto idem semper erat commodis, & vtilitatibus amicorum: honorique ipsorum libenter seruiebat: nec tamen committebat, quod populares homines faciunt, nimisque auidi potentiae, vt, dum animos quorumlibet sibi conciliaret, iuri &

tradidi flagrasse ipsum desiderio Rodulphum filium successorem sibi in imperio relinquendi, si quid sibi humanitus accidisset, quod usu venturum aliquando sciebat; nimis autem cito contigit: incubuisseque ipsum vehementer in hanc curam, non vna de causa tantus ardor huius rei excitatus in pectore eius erat: eodem enim tempore intelligebat se, & dignitati suae domus seruire, & quieti fortißimarum nationum consulere: praeterquam quod ea indicia praestantis naturae: eaque semina admirabilis in ea aetate prudentiae in ipso cernebat, vt non sine causa sperare poßet eum gradum illum honoris eximie administraturum. sed in eo quoque laude non parua dignus est, quod iter obstruxit, aditumque interclusit discordiis, quae ex comitijs illis neceßario natae forent. Quis enim dubitat, quin multi, appetentes eius honoris, auidique tam amplae potestatis, omnia permixturi fuerint, vt ipsam adipiscerentur. quare in hoc quoque consilium hominis probare debemus: & prouidisse ipsum communi vtilitati, salutique populorum, confiteri: tempus enim hoc, & quasi nimbus, qui impendet piis nationibus, inprimis maximum consensum animorum, concordiamq. requirit: nec requirit tantum, verum etiam flagitat, clamatque aliter nos diu saluos & incolu-

mes

autem ei Carolus V. desponderat, perspecta in gra ui bello magnitudine animi Maximiliani) ipsam vnice dilexit, mirificeque caram habuit, quod bonum, & quam non exiguam sane laudem, paternam, & quasi hereditariam habebat: fuit enim Ferdinandus quoq; exemplar clarum huius sancti amoris. e sua autem Maximilianus suscepit plures liberos, sobolem illustrem, summaq; specie corporis praeditam, & certis optimi ingenij, praeclaraeq; indolis statim signis cognitis: e parte quorum, dum vixit, decem autem numero fuerunt, cepit singularem voluptatem. nam marium, natu grandiorem, eodem gradu honoris aliquo modo ornatum aspexit, quam rem ille semper toto animo exoptauerat, et in eam impetrandam omnem suam mentem, curamq; contulerat. sed nihil erat, quod non ille sine magno negotio ob merita sua erga florentes eas gentes, beniuolentiamque in se omnium populor. obtineret, cum antea etiam, vt idem Boemiae ac Pannoniae rex crearetur, effecisset. Feminas autem duas reginas potentissimar. nationum, Hispanor. vnam, alteram Gallor. vidit. In ipsa autem hac prole sua, paene diuina, educanda, & optima disciplina imbuenda, studij plurimum adhibuit, & in hoc optimi parentis officium a se desiderari passus non est. Quod vero

tradidi

quam alijs, principib. viris petentibus, propositis etiam magnis praemijs, denegarunt: atq; id multis modis cognita, atq; illustribus exemplis perspecta admirabili virtute ipsius: ijsq; omnibus animi dotib. quae ad tantam potestatem recte, ordineq; administrandam requiruntur, quorum consilium in ea deliberatione magnopere laudatum est: multumq; vidisse auctores ipsius merito existimati, rebusq; suis egregie consuluisse. Nam quod, parante ipso, quae oportebat, ornanteq; aditum, ingressionemq; eius regni, extitit subito, qui in ipsum inuaderet, sibiq; alienum ius arrogaret, si diutius vixisset, iniuriam illam mature vltus esset. Reuertar adhuc ad non nulla, quae mores Maximiliani, vitamq; honeste actam, ostendentia, dicenda restabant: ac simul, quae iucunda, plenaq; purae voluptatis ei contigere, significanda, vt qui in longinquis locis viuunt, penitus imaginem, simulachrumq; optimi viri, et omni laude dignißimi principis, hac quoq; parte ante oculos positum habeant. nam illis, qui praesentes semper adfuerunt, aut in propinquis sedib. degerunt, omnis haec oratio superuacanea foret. Primum igitur, cum vxorem duxisset Mariam, summi imperatoris vnicam filiam: nec minoribus, quam conueniret illi amplißimae fortunae, virtutib. praeditam (illam

autem

illi forti conatui comitem adiunxisset, verumtamen metuens, non sine causa, ne conspiratio illa, summa laude digna, maneret: nec prompte imperij arma ipsum sequerentur, sibi temperauit ab eo consilio: videbat enim in se, derelictum a socijs, omnem impetum belli, propter vicinitatem terrarum, conuersum iri, cuius belli morsus antea degustarat. Non potest autem dubitari, quin eiusdem iudicij sententiaeq; fuerit Maximilianus: hoc enim ille, quibuscumque rebus potuit, dum vixit, indicauit. Quantopere ille laetatus esset, si vidisset aliquando, contumacem atque arrogantem gentem, & quae truculenter insultat bonis, perculsam esse atque prostratam, insolentesq; spiritus eius fractos, & comminutos, qui magis nostris discordijs, quam sua virtute aucti sunt, & intolerabiles facti: eandemque cogi suspicere & admirari illos, a quib. nunc, quod indignissimum est, se postulat coli atque obseruari. Sed reuertamur ad ea, quae geri potuere, cum haec, nisi meliorem mentem Deus opt. max. his, qui possunt, dederit, aut saltem, nisi ad nostra mala spectanda oculos conuerterint, optanda potius, quam speranda sint. Poloni, rege suo mortuo; & illo, quem primum delegerant, alio conuerso, summam imperij ad eum sponte sua detulerunt,

quam

niae regem, minitantem Asiae debellauit.
Relinquamus igitur hanc gloriam veterib. ducibus bellorum, qui crudeli internicione populorum, caedeque ingenti innocentium virorum atque vrbium direptione & excidio, putabant se in caelum ascensuros, ac veram perpetuamq; laudem adepturos: nosque, educti in mitioribus ritibus ac legibus, vnius corporis esse partes arbitremur contrarias Christianorum acies, & potius in iuuandis mortalibus, e malisque ipsos eripiendis, operam studiumque ponamus, quam in ipsis perdendis, & graui mole miseriarum affligendis: tuncq; solum putemus hoc probe nos facere posse, cum arma contra communem hostem capienda sunt, & parte aliqua saeui regni est ille spoliandus, aut conatus eius, impetusque in nos acerrimus cohibendus: cuius animi voluntatisque, vt docui, fuit sanctissimus imperator, arbiterque nostrarum omnium rerum, Maximilianus. Cepit enim laetitiam incredibilem, cum cognouit ictum esse foedus inter pont. max: Hispaniarum regem, & remp. Venetorum ad bellum gerendum contra Turcas, incursumque illorum labefactandum in opimum & fortunatum Cypri regnum: gaudebatque mirifice, cum prospere in eo bello a nostris rem gestam audisset: nemoque se magis alacriter

illi

re, quo clauum imperij tenuit, publicae quieti ac securitati Germanorum: citoque, si quod semen discordiarum, intestinique huius grauis mali exortum videret, ipsum extinguere, frangereque conabatur: nec minus amauit, & , quantum in ipso fuit, fouit, totius Christiani gregis consensum animorum, veramque atque incontaminatam pacem, quam sciebat ab auctore nostrae salutis, tantopere commendatam, & tamquam filiolam, sibi valde caram, vniuerso suo populo custodiendam relictam. Vbi igitur sunt, qui aiunt, plane stulti homines, ac nihil videntes, pauca gessisse in vita sapientissimum hunc imperatorem, amantissimumque tranquillitatis suorum populorum, qui est verus fructus vitae? quasi nihil agant, inertemque penitus vitam ducant, qui sollicito semper animo versantur in hac cura, prouidentiaque sua tuentur honestum otium: & omnes fibras discidiorum, pestiferorumque odiorum e pectoribus Christianorum hominum euellunt: Cneusque Magnus minore laude dignus fuerit, cum sine collega consul domestica intestinaque mala sedauit, ac paene dilapsam euersamque remp. restituit, quam cum in vltima Hispania reliquias expulsorum ciuium dissipauit, aut Mithridatem, Tigranemque Arme-

hostibus, verum etiam septentrionum innumeris barbarisque nationibus, ardentibus cupiditate inuadendi in clemens hoc caelum, amaenasque regiones: diuitiasque & bona nostra depraedandi, dubitari non potest. Aduersata igitur sunt, vt dixi, proposito voluntatiq; magnanimi ac fortißimi imperatoris mala, quae firmißimum corpus Christianae pietatis debilitarunt: inuenit enim, cum imperium adeptus est, imminutum non nihil obsequium erga Caesaream maiestatem: animosque principum ac populorum infectos inter se obscuris quibusdam & reconditis inimicitijs, apertisque etiam dißensionibus ac discordijs, ortis & a discrepantibus sententijs de vero cultu Dei nostri: pietateque Christiana, atq; alijs etiam priuatis causis, commodisque singulorum. nam imperatorem ipsum suis opibus ac vectigalibus, destitutumque his, quasi membris quibusdam suae amplae potestatis, non posse magnum aliquod moliri, satis cognitum & exploratum est: alijs vero temporibus, & sedulitate sua & comitate, commendationeque maximarum virtutum tueri potuit regiam dignitatem, maiestatemque propriam imperij, quod ad sumptus etiam publicos & niunificentiam pertineret. Studuit autem summa cura Maximilianus omni tempo-

re,

ta autem fama Byzantium peruenerat huius praeclarae voluntatis, tantusque metus inuaserat animos eius gentis, vt non putaret Solijmannus, prudens dux belli, resistere se posse, finesque suos tueri, nisi ipse, & si confectus aetate, infirmoq; admodum corpore, eo veniret: periculumq; tantum a suo regno, iactura etiam sui capitis, depelleret. quod si respondissent auxilia suae spei: eiusdemque penitus animi socij extitissent, non irritum fuisset consilium Maximiliani, & longe alium exitum bellum illud habuisset: ne dum enim plaga vlla in eo bello accepta esset, partes potius aliquae membraque veteris imperij recepta fuissent: cuius rei ille acri desiderio tenebatur: & hoc sane sibi proposuerat, cum iussit dolorem illum ferae, & bellicosae nationi. & profecto, si aliquando finis aliquis imponi debet crebris tristibusque victorijs eius importunae nationis, quae cotidie spoliat pium populum parte aliqua imperij, inde initium ipsius proficiscatur necesse est. Quae namque gens fortior? quae numerosior? quae hodie militari disciplina instructior? nam, quin Germania, & bellica virtute, & multitudine munitorum oppidorum sit, tamquam murus, & agger Italiae, viamque obstruat Turcis, ne in eam irrumpant: nec ijs tantum, formidolosis

perißent: & populis,quos regebat & fructus magnos,& salutem tulißent. Non paßa est eadem, ipsum tueri morem suum: cum enim faciles primo tempore ad eum aditus forent,soleretque semper,sublata mensa, audire cunctos, qui secum de quolibet agere vellent (nam patefactis foribus nemo inde excludebatur, quamuis tenuis homo esset, & vnus e multitudine) coactus est consuetudinem hanc,plenam officij, gratamque valde gentibus, omittere: neque enim aduersante valetudine laborem illum sustinere amplius poterat: reliquaque munera, propria imperij, necessariaque, robore potius animi, spirituque ingenti, quam corpore, obibat. Magno animo ipsum praeditum fuisse testatur,quod non multo post,quam habenas imperij cepit, donis ac muneribus Turcarum regem sibi delinire recusauit, quod aliquando antea factum erat: nec tam delere hanc,quasi maculam quandam, cogitauit,quam initium inde ducere gerendi pium & plenum dignitatis bellum cum saeua & imminente semper iugulis nostris natione. imitari igitur voluit Alexandrum illum Macedonem, qui & ipse Persarum regi opulentißimo cum paruis copijs,sed veteranis, & optima patris disciplina instructis, bellum intulit:& in Asiam exercitum transportauit. Tanta

ta

nebatur, arboresque sua etiam manu studiose serebat, in quo Cyrum illum iuniorem, Darei filium, regem Persarum imitabatur, qui incensus erat amore huius artis, cum gloriae sibi duceret, & si maioribus virtutibus abundabat, ac libenter praedicaret, se versari cupide in eo labore: indeque capere mirificas suauitates. noster autem vim quoque & naturam stirpium atque herbarum callebat: & cum nactus erat aliquos, qui aut periti forent virium ipsarum, causasque eorum omnium, quae oriuntur e terra, nossent, aut saltem auersi ab eo studio non essent, longum & accuratum sermonem de ipsis cum illis habebat: ac, quae notasset, adhibitaque cura in ea intelligentia animaduertisset, expromebat. Venatui quoque deditus erat, in qua honesta voluptate, imagineque quadam artis militaris, officijque verorum ducum, Ferdinandum patrem imitabatur, quo nemo vmquam magis illo studio inflammatus fuit, cum senex etiam inde auelli non posset: sed propter corporis imbecillitatem tenuesque admodum vires, filius non tantopere ipsum frequentauit: quae infirmitas virium impediuit etiam alia maiora ipsius consilia; quae, & laudem ipsi, & gloriam infinitam pe-

perissent:

bo, tantum, quod sine vlla dubitatione facere possum de Maximiliani benignitate admonebo, nosse illum nulla alia re tantopere fortunatos homines sibi animos variorum populorum deuincire, quantopere hac ipsa virtute: vt etiam eundem non fugiebat, se nomen & gradum dignitatis eum tenere, cuius auctor & princeps fuit, qui cum alijs eximijs virtutibus splenderet, in commendatione tamen huius parem habuit neminem: Quid enim magis celebre, peruagatumque est, quam C. Caesaris liberalitas & copiosa pecuniae largitio? sed in alijs quoq; rebus dignitati imperatoriae non defuit, quae ab hoc peritissimo duce belli, victoreq; multarum gentium initium duxit, & vsque ad nostra tempora feliciter perdurauit. Non solum autem ornauit excellentes viros in studijs sapientiae, quibus semper omni ratione profuit; verum etiam egregios opifices, vt architectos, pictores, & qui ex aere, marmoreque imagines simulacraque diuorum, aut virorum illustrium conficiunt, de quorum etiam operibus egregie iudicabat, cum factus esset natura ad ingenium sensusque & singulorum hominum, & populorum subtiliter acuteque perspiciendos, ac vitia virtutesque cunctarum rerum facile intelligendas. Studio quoque agrorum colendorum tenebatur,

tis honorum, cupiditasque in singulis studijs summi loci obtinendi, in tali adolescente reprehendi non potest, cum ad laudem perpetuam valeat, non ad inanem popularemq; gratiam aucupandam. Summum autem amatorem Maximilianum extitisse liberalium artium declarat, quod valde diligebat doctos & sapientes viros, & congressu eorum sermoneque mirifice delectabatur: cunctosque, qui ad se veniebant, ac munus aliquod huius generis, eximiumque adferebant, libenter videbat, ac dono quopiam, honoreque auctos a se dimittebat. Non puto orationem hanc meam apud vos fide carere: neq; existimari posse a quopiam vestrum ipsam vanam atque fictam esse: ita enim vixi, & ys moribus praeditum me arbitror, vt nihil vmquam tantopere fugerim, quantopere vanitatem, & similitudinem omnem assentandi: neq; tamen me fallit, summum imperatorem testimonio meo non egere: nulla est enim tam eximia praestansq; laus, quae consensu omnium non cadat in personam ipsius: potiusq; vereor, ne multa omittam, quae vere meritoque celebrari possent. Liceret mihi exempla multa magnaque afferre admirabilis liberalitatis illius, sed quia tam planum hoc & apertum est, vt argumentis non egeat, ab omni hac narratione mihi tempera-

bo,

omnemque liberalem, & dignam ingenuo viro doctrinam percepit. quod aliquo modo peculiare est eius gentis: cum enim non solum nobiles, honestisque parentibus nati, verum etiam tenues homines atque humilis fortunae degustent illic initia litterarum, quomodo existimari debet, tam illustri loco natum, eundemque docilem, ieiunum atque expertem earum fuisse: & non adhibita summa cura pectus scientia rerum optimarum munisse, quae postea, cum tempus agendi venisset, tantopere ipsi utiles futurae essent? praeterquam quod ornant mirifice personam principum virorum, spectabilioresque ipsos reddunt. Verum hoc esse plane intelligitur exemplo Macedonum regum, Philippi & Alexandri, cum Philippus pater filio erudiendo accersierit Aristotelem, usus honestis verbis, magnificoque testimonio de virtute illius, & Alexander filius cum abstrusas reconditasque quaestiones rerum naturalium a summo philosopho didicisset, questus postea est cum ipso, quod ea diuulgasset, atque aliis mortalibus patefecisset: quemadmodum enim in bellica laude & virtute, propria regum atque imperatorum, ceteris omnibus facile praestabat, ita etiam in subtilioribus artibus causisque rerum cognoscendis, iisdem anteire volebat, quae vehemens si-

multo post tempus, vt rudimenta haec durae gra uisque artis depromeret, & quasi in apertum aciemque proferret: nauauit enim operam patruo Carolo, gerenti bellum aduersus Saxoniae ducem, in quo bello patris equitatui praeerat, et qua die proelium illud funestum paene commissum est, aderat cum suis delectis equitibus: & ,vt iuuenis, se in eo exercitu iactabat, pugnandique studio flagrabat, quemadmodum itidem, qua fugatae copiae sunt aduersariorum, duxque ipsarum captus. Ne autem aliquis despiciat superiora studia, & minora condicione fortunatorum hominum putet, memoriae proditum est, Iugurtham, illum regem Numidarum, adolescentem, plurimum diligentiae ac curae in his posuisse: & hoc vnum eorum extitisse, quae vt tantopere Numidis carus esset, effecerant: & tam aequo animo tot incommoda, detrimentaq; in bello accepta ferrent. Idem etiam de morib. institutisq; Persarum veteres scriptores commemorarunt, qui & ipsi in his praecipue reb. liberos suos erudiebant: arbitrabanturq; hanc esse veram germanamq; puerorum institutionem. Cum igitur corpus sedulo exerceret, non cessauit tamen, tantae spei eductus noster, animum quoq; excolere atque perpolire. nam puer incubuit diligenter studio honestarum artium,

populisq; illis gubernandis impositus, non facilè dici posset, quantopere amorem omnium beniuolentiamque sibi conciliarit: imago enim vera patris erat, & non corpore tantum vultuq; ipsum referebat, verum etiam animo factisque exprimebat. Quomodo autem aliter fieri potuit, cum paterni amoris heres foret, quo flagrabat vniuersa illa natio erga Ferdinandum, et suum etiam propriumque ipsi addidisset, collectum honestis artibus: ijsq; studijs, quibus natio Germanorum delectatur; multum enim valet ad animos sibi populorum conciliandos, cum vident principes suos deditos esse illis rebus, quas amant, in ipsisq; colendis & tractandis excellere. Cum igitur venusta esset facies ipsius, formaq; totius corporis honesta, aliquo modo capiebat homines, qui se adibant, aspectu ipso: et ad se diligendos statim alliciebat: cumq; placeret inermus, dignitatisq; non parum in se contineret, eiusdem armati, thoracemque induti species erat admirabilis, praeseque ferebat, quemadmodum sane erat, fortissimum imperatorem. Equitare autem, armaque tractare: nec non certare cursu cum aequalibus, atque alijs huiuscemodi corporis exercitationibus vti, quae sunt etiam regiae virtutes, & eam vim, quam dixi, habent, iam puer didicerat. Venit autem non

multo

ipsas inter se differre existimarent. Quomodo igitur debuit, qui in re minore, paucioresq; custodiente, tam accuratus esset, in maiore, & quae prouidet vtilitati salutique variarum gentium, negligens esse: & non putare sui officij esse omnes ingenij neruos in ea re contendere? praesertim cum amore huius laudis arderet, sibique mandatos suae fidei beatos efficiendos, sciret. Ex hoc igitur patre natus Maximilianus: ex ipsiusq; optima, & numquam satis laudata disciplina profectus, peruenit ad imperium, partum ipsi virtute & gratia parentis, qui munierat viam singulari sua probitate atque egregijs factis ad omnem suorum posterorum dignitatem: illo tamen filius ob sua propriaque animi bona, iudicio omnium mortalium dignus existimabatur: nam adolescens adhuc, sui consilij, raraeque in ea aetate prudentiae signa magna certaque dederat, cum in Hispanias, vt eam terram regeret, accersitus est, a quorum hominum vita moribusq; cum natura non nihil dissentiret, effecit tamen industria sua & comitate, vt ipsis vehementer gratus acceptusque esset, atque omnes eum in oculis ferrent. Inde autem in Germaniam subito reuersus, cum desiderium patris ferre non posset, cum quo saepè de statu suarum rerum dignitateque deliberabat:

quod testatur voluntas consiliumq; prudentium virorum, qui hos ceteris omnib. antepofuerunt. Non opus est nunc cunctos commemorare huius florentißimae domus, qui ad summam hanc dignitatem ascenderunt: seq; in ea (quod non mediocrem virtutem requirit) recte ordineque gesserunt: duos tantum aetatis nostrae appellabo, qui magis propinqui sunt sanguinis huius, quem merito laudamus, ereptumq; nobis vehementer dolemus. Quis enim clarior? quis illustrior? quis & belli & pacis artibus insignior Carolo V. patruo huius, cuius mortem hodie deflemus? illius enim res gestae tot tantaeque sunt, vt, si quis eas attingere velit, integrum plenumq; volumen efficiant. Quis patre Ferdinando iustior? quis fortior? & vniuersae genti, ob egregias animi dotes, infinitumq; amorem in eos, quibus praeerat, magis carus? cum enim optimus pater familias esset: domumque priuatam diligenter & exquisite tueretur, eandem artem curamque transtulerat in populos, qui curae ipsius commißi erant, regendos: non minusque eos, quam suos propriosq; filios diligebat: neque enim defuerunt, docti & sapientes viri, qui putarent eandem disciplinam esse administrandae domus, & ciuitatis gubernandae: numeroque tantum, & multitudine personarum

ipsas

autem, summa laude praedita, gente, altißimum locum dignitatis, commendatione suarum maximarum virtutum, honestißimorumq; factorum saepe tenuit Austriaca domus: cum enim fortitudine sua, & auctoritate, quam in bellis haberet, sui iuris fecisset Germania deligere imperatorem, non certo alicui bello gerendo, sed potestati illi, dum viuit, tuendae, more Romanorum inferioris aetatis imperatorum: curaque eius rei mandata fuerit certis quibusdam familijs, quae consilio; & opibus florerent, crebro illae ad hoc praeclarum, & perillustre Austriacum genus se contulerunt: atque ita se putarunt recte muneri suo seruire, & saluti eorum populorum, totiusque reip. Christianae prospicere. Pulchrum est autem ac fortasse inauditum, ex vna eademque domo plures sumi a nulla lege, aut vi coactis hominibus, quibus tantus honoris gradus & tanta potestas tribuatur. nam reges Spartiatarum ex vna alteraue familia Heraclidarum ducebantur: neque enim licebat vetere more, legeque Lycurgi aliunde ipsos cooptare, & si ciuitas illa referta erat multis fortibus, ac sapientibus ciuibus: hi vero latum campum habent, occurruntque paßim non pauci, qui hunc titulum honoris honeste sustinerent: & si fortaße non tam egregie perfecteque exercerent.

quod

ficare debeat: & sane, si apud nos vixisset, omni hoc labore supersedere potuissemus: nunc autem, cum remoto a nostris sedibus loco, aetatem degerit, & si valde celebri, variarumque gentium con cursu frequentato: & quasi theatro quodam totius Europae, vnde, quae illic gesta sunt, facile per omnes pias terras sparguntur & disseminantur, non pauca eorum fallere possunt non omnino accuratas, & curiosas aures. Illud certe nemini vmquam obscurum, & ignotum esset, quae quantaque fuerit antiqua & recens, cotidianaque gloria Germaniae: quae terra, cum olim militari virtute floruerit, ingentemq; laudem in bellis con secuta sit, & stabilem illam solidamque retinuit, & nouam ei litterarum scientiam, ingenuarumque artium cognitionem adiunxit. Veteris fortitudinis eius gentis testimonia clara crebraque sunt in monimentis optimorum ingeniorum, quae res gestas memoriae prodiderunt: recentis autem inferiorisque aetatis, quod robur exercituum plerumque est in Germanis militibus, firmitateque earum legionum. nam de altera eorundem laude, eruditioneque multorum clarissimorum earum gentium virorum, nihil opus est dicere, cum omnia plena sint librorum, ab illis hominibus in omni genere doctrinae artisque editorum. In hac

autem

NSTITVTVM *hoc vetus, maximeq; pius mos, clariſsimi atq; ampliſsimi magiſtratus, lugendi publice interitum clarorum honeſtorumq; virorum: virtuteſq; ipſorum atq; illuſtria facta celebrandi, ſumma laude dignum eſt: ideoq; diligenter omni tempore ab omni gente cuſtoditum fuit: valet enim ad animum gratum eorum, qui inde adiuti ſunt, erga auctores ſuorum commodorum, ſignificandum: & ad poſteros ad eos imitandos incitandum. illos autem, qui hoc onus imponi ſibi paſsi ſunt, magnopere laborare neceſſe eſt, cum difficile ſit virtutem factaq; oratione ac verbis adaequare, praeſertim cum illi longum tempus recte agendi habuerint: breue autem admodum plerunq; concedatur oratori ad res ab ipſis geſtas commemorandas: veluti nunc, cum mihi mandatum ſit, vt dicam de laude Maximiliani ij. imperatoris, vitamque ipſius, honeſte actam, plenamq; maximar. virtutum commendem, impedior anguſtijs temporis: vixque exiguam partem earum attingere poſſum: ſuccurrit tamen hoc, opitulaturq; in tanta difficultate, quod illae ſatis notae peruulgataeque ſunt: nec magnopere requirunt operam ſtudiumque alicuius, qui eas explanare, atq; amplificare*

ficare

les ad ipsos imitandos, semper in manibus habere, quam filio? & quis maiorem laetitiam caperet ex commemoratione tantarum laudum, quam ille, qui aliquo modo ipsas suas esse, & ad se magnopere pertinere, ob tantam coniunctionem sanguinis, non falso existimaret? voluptatem autem maximam, & verissimam omnium, hominibus afferre praedicationem suae dignitatis, peruulgata voce, summi Athenis viri, declaratum est. quod si optime hoc, &, vt oportebat, non praestiti, magnitudineque rerum oppressus sum, tribuito imbecillitati ingenii mei: & si tale argumentum est, vt superet vires, non solum meas, sed magni cuius vis oratoris: & in his rebus plurimum exercitati. Vale.

Florentia, K. Decembr. CIↃ IↃ LXXVI.

ERNESTO, ARCHIDVCI Auſtriae.

Petrus Victorius Salutem.

PERO equidem futurum, princeps sereniſsime: & multis magniſq; animi bonis inſtructiſsime, vt de tuis honeſtis factis aliquando copioſe ſcripturus ſim: ita enim inſtitutum te audio,& iis maioribus natus es, vt nihil tam amplum ſit, quod non a tanta ſtirpe, fonteque maximarum virtutum proficiſci,et manare debeat. nunc autem, cum cogitarem, ad quem potiſſimum tui optimi parentis laudationem hanc mitterem,tu in primis occurriſti,qui praeter ceteros omnes (excipio maiorem fratrem tuum, qui in imperio ipſi ſucceſſit) hoc munere dignus eſſes,propter excellentiam materiae,requirente perſonā maxime claram & illuſtrem: cui enim magis conuenit, orationem hanc, quae celebrat familiam veſtram, acuitq. cunctos morta-

ORATIO

PETRI VICTORII IN MAXIMILIANVM II. Caesarem mortuum.

Habita Florentiae in D. Laurentij, prid. Id. Nouembr. CIↃ IↃ LXXVI.

FLORENTIAE.
Ex officina Iuntarum.